

Geleidebrief informatief

Naam voorstel 16003605	Brief GS van 8 maart 2016 over plan van aanpak digitale agenda		
Betreft vergadering	Commissie Economie	18 maart 2016	
Te verzenden aan	Commissie Economie via iBabs		
Verzenddatum	8 maart 2015		
Commissiegriffier	Annemieke Lobik	0118 – 63 1888	am.lobik@zeeland.nl
Statenadviseur	Arendo Schipper	0118 – 63 1339	a.schipper@zeeland.nl
Inhoudelijk ambtenaar	Peter Michielsen	0118 – 63 1950	p.michielsen@zeeland.nl
Verantwoordelijk bestuurder	Gedeputeerde J. de Bat		

Inhoudelijk	
Aanleiding	Op 11 december 2016 heeft PS het bestedingsplan economie 2016 vastgesteld. Daarin was voor uitvoering van de digitale agenda € 300.000,- gereserveerd. Ook heeft GS aangekondigd PS nader te informeren, waarbij "revolverend etc." vermeld stond.
Bevoegdheid	GS
Wat is het voorstel?	Kennis te nemen van de informatie.
Toelichting	In de brief wordt de aanpak toegelicht waarmee de Provincie de realisatie van toekomstbestendig breedband in het Zeeuwse buitengebied wil stimuleren. De kosten voor het plan in 2016 bedragen maximaal het gereserveerde bedrag. Aanvullend bevat de brief uitleg over het (wel of niet) toepassen van revolverende financiering bij digitale infrastructurele projecten. Op 13 januari en 16 juni 2014 is in de commissie Economie en Mobiliteit gesproken over voortgangsbrieven van GS over het uitwerken van het instrument revolverende fondsen. Het college heeft in de laatste brief daarover (kenmerk 14008750) aangegeven dat vervolgacties in het vervolg geïntegreerd worden in de jaarplanningen van de Economische Agenda.
Kosten en dekking	n.v.t.
Overige informatie	De brief wordt ter kennisneming geagendeerd voor de commissie Economie

16003698

Provincie Zeeland

Gedeputeerde Staten

bericht op brief van: -
uw kenmerk:
ons kenmerk: 16003605
afdeling: Economie en Duurzaamheid
bijlage(n): -
behandeld door: ing. P. Michiels
doorkiesnummer: (0118) 631950
onderwerp: plan van aanpak Digitale Agenda

De voorzitter van Provinciale Staten
p.a. Statengriffie

PROVINCIE ZEELAND	
AFD. SG	AMBT.
AFD. TERMIJN	P. Jansse
DATUM - 8 MAART 2016	
DOC.NR.	
ZAAK NR.	
CLASS.	

verzonden:

8 MAART 2016

Middelburg, 8 maart 2016

Geachte heer/mevrouw,

In 2014 is een Digitale Agenda voor Zeeland gepresenteerd. Het belangrijkste thema op de agenda is connectiviteit voor alle Zeeuwen. Circa 12.000 Zeeuwse adressen (recreatie, agrarisch en particulier) in het buitengebied hebben geen toekomstbestendige connectie naar snel internet. Voor een goed vestigingsklimaat (wonen, werken en leven) is een goede toegang tot internet verbinding een voorwaarde. Vanuit deze notie hebben wij in ons coalitieakkoord "Krachten Bundelen" afgesproken om in 2016 een plan van aanpak op te stellen.

Onderstaand voorstel geeft invulling aan deze actie. Allereerst beschrijven wij wat er tot op heden is gebeurd aan onderzoek en pilots, en welke inzichten dat heeft opgeleverd. Deze ervaringen zijn het fundament voor ons plan van aanpak. Voorts geven wij u inzicht in onze overwegingen en argumenten op basis waarvan wij tot ons plan gekomen zijn. Ten slotte beschrijven wij u de essentie van de twee stappen waaruit het plan bestaat.

Wat hebben we reeds gedaan en geleerd?

Als start van het proces is door onderzoeksbureau Stratix een digitale agenda opgesteld in 2014. In de commissie Economie & Mobiliteit van 31 maart 2014 is deze Digitale Agenda (Stratix, 2014) besproken. Uitkomst van de bespreking is de vraag aan ons college om te focussen op breedband, en binnen deze focus te verkennen wat alternatieve technieken zijn ten opzichte van het realiseren van een glasvezelnetwerk in het buitengebied. Per brief van 8 juli 2014 hebben wij ons Actieplan Digitale Agenda aan u toegelicht. Samen met de gemeenten Sluis, Noord-Beveland, Veere en lokale en regionale partners (o.a. ZLTO en Recron) hebben wij drie haalbaarheidsonderzoeken naar alternatieve oplossingen uitgevoerd. Belangrijkste uitkomst van het actieplan is dat vast-draadloze technieken een realistisch alternatief biedt voor glasvezel. Om te toetsen of deze techniek ook echt werkt voor met name recreatie ondernemers in Zeeland, is in de periode van juli 2015 tot december 2015 een pilot uitgevoerd in Cadzand-Bad.

In onze brief van 16 juli 2015 hebben wij u de uitkomsten van het actieplan toegelicht en beargumenteerd waarom en op welke wijze de pilot in Cadzand-Bad is opgestart. Deze pilot is eind 2015 positief geëvalueerd en wordt momenteel omgezet naar een commerciële dienst door Greenet en Delta.

Uit de drie haalbaarheidsonderzoeken en de pilot zijn samengevat de volgende lessen te trekken die als fundament dienen voor het plan van aanpak.

- Het realiseren van een *glasvezel netwerk* in Zeeland is financieel-economisch niet realistisch. Realisatie van een glasvezelnetwerk vraagt een initiële investering van € 4.000,- tot € 5.500,- per adres. Dit is in vergelijking met andere buitengebieden in Nederland een hoge investering. Oorzaak hiervoor is dat het kabelnetwerk van DELTA in Zeeland uitgebreid is aangelegd. Investerings in glasvezelnetwerken boven € 3.000,- per adres kunnen niet terug verdiend worden. Omdat uit de drie enquêtes blijkt dat gebruikers in het buitengebied maar weinig extra willen betalen voor hun verbinding, de Zeeuwse overheden geen breedbandfonds kunnen inrichten, is de conclusie dat een businesscase niet sluitend te maken is voor heel Zeeland. Om deze reden zal geen marktpartij (ook de Bank van Nederlandse gemeenten of ESFI niet) in een glasvezelnetwerk in het Zeeuwse buitengebied kunnen en willen investeren.
- In het Actieplan Digitale Agenda is voor de drie onderzoeksgemeenten Sluis, Noord-Beveland en Veere geconcludeerd dat een *draadloos netwerk* zowel technisch als financieel haalbaar is voor alle gebruikersprofielen in het Zeeuwse buitengebied. Een vast-draadloos techniek wordt door veel gebruikers in het buitengebied als een realistisch alternatief beschouwd.
- In Cadzand-Bad is in 2015 getest met de techniek. De gebruikers, waaronder een aantal grote recreatie bedrijven die meededen in het recreatie seizoen 2015, waren allemaal tevreden over de kwaliteit en de prijsstelling. Internetprovider Greenet heeft, in samenspraak met DELTA, besloten de dienst verder commercieel te exploiteren.
- Het vervolg na de drie uitgevoerde haalbaarheidsonderzoeken in Sluis, Veere en Noord-Beveland laat een gedifferentieerd beeld zien. In alle drie de gemeenten is de vraag gesteld hoe nu verder. Vast staat dat het organiseren van de vraag de enige manier is om invloed uit te oefenen op de wijze waarop netwerken gerealiseerd worden. Ook is duidelijk dat de vraagzijde zich ondanks de vermeende grote vraag in het buitengebied moeizaam laat organiseren. Dit terwijl het succes van een initiatief juist sterk afhangt van een goed georganiseerde vraag.

Opvallend is dat zich in de drie 'onderzoeks-gemeenten' verschillende aanpakken ontwikkelen. Het is te vroeg om te concluderen welke aanpak het effectiefst is. Dit is het gevolg van grote differentiatie per gemeente in succesbepalende factoren voor de realisatie van een vast-draadloos netwerk. Belangrijkste verschillen zijn de mate en wijze waarop gebruikers van het buitengebied zijn georganiseerd (of juist het gebrek aan organisatie), ambitie en visie op het vraagstuk bij deze partijen, de beschikbaarheid van financiële middelen, de aanwezige kennis, verschillen in landschap, aan- of juist afwezigheid van hoge punten en ten slotte de aanwezigheid van voldoende geïnteresseerde adressen. Onze slotconclusie is dat, wil vraagstimulering en –bundeling succesvol zijn, lokaal maatwerk noodzakelijk is. Dat betekent dat wij energie zetten op het organiseren van dit lokale maatwerk.

Overwegingen voor het plan van aanpak

Ons vertrekpunt is dat de markt netwerken bouwt en aansluitingen realiseert. Dit is een autonome ontwikkeling. Wij zetten met ons plan van aanpak in op het organiseren van de vraag. Hiervoor is gelet op ervaringen die wij hiervoor beschreven lokaal maatwerk noodzakelijk. Als overheid zien wij hierbij twee rollen voor ons weggelegd. Ten eerste zetten wij ons ervoor in dat de vraag lokaal georganiseerd wordt. Ten tweede voelen wij ons verantwoordelijk dat alle adressen uiteindelijk een toekomstbestendige toegang tot snel internet krijgen. Het gaat ons daarbij om de adressen die voor marktpartijen niet rendabel zijn om aan te sluiten.

Het aanbod lijkt zich (inmiddels) autonoom te ontwikkelen. Marktpartijen ontwikkelen momenteel concrete businesscases. In zowel Sluis als Noord-Beveland is dit momenteel actueel. Dat deze ontwikkeling op gang komt voor vast-draadloze technieken, is ten dele de verdienste van onze inspanningen in het dossier Digitale Agenda in 2014 en 2015. Daarnaast komt deze techniek ook landelijk steeds meer in de schijnwerpers te staan. Zeeland staat als gevolg van onze inspanningen nadrukkelijk op de kaart bij de aanbieders van vast-draadloze oplossingen. Te meer ook, omdat adreseigenaren in Zeeland inmiddels gewend zijn aan het idee van draadloze oplossingen. Het sein lijkt daarmee op groen te staan voor de realisatie van draadloze netwerken.

Wel plaatsen wij hierbij twee kanttekeningen. Ten eerste is de ingezette ontwikkeling prematuur en dient daarom gemonitord te worden. Pakken de aanbieders van vast-draadloze netwerken de kansen ook echt en lukt het hen daadwerkelijk dekkende netwerken te realiseren in Zeeland voor grote aaneengesloten gebieden? Een tweede kanttekening is dat bij autonome marktontwikkeling binnen het dekkingsgebied van een netwerk bepaalde adressen onvoldoende signaal zullen hebben en mogelijk niet worden aangesloten. Deze risico's onderkennen wij in ons plan van aanpak.

In uw commissie Economie van 4 september 2015 is gesproken over de digitale agenda aan de hand van de toen actuele pilot in Cadzand-Bad. Uw commissie was positief over de ingeslagen weg. Wel zijn meerdere vragen gesteld over de mate waarin het plan van aanpak uitgaat van subsidiëren danwel of (revolverend) investeren. Voorop staat dat extra financiering helpt om de realisatie van netwerken te versnellen. Ons plan van aanpak maakt nog geen keuze in de wijze van financiering, maar opent wel nadrukkelijk de deuren voor een subsidie instrument. Bij de voorbereidingen en uitwerking van het plan van aanpak zijn een drietal overwegingen (die in samenspel met elkaar) voor ons doorslaggevend zijn geweest voor ons plan.

- Ten eerste ontbreekt het ons college aan financiële middelen om voor heel Zeeland een serieuze versnelling mogelijk te maken via financiering. Een globale berekening leert dat voor een Zeeland dekkend netwerk circa € 3 miljoen nodig is. Wat ook meespeelt is onze constatering dat realisatie van netwerken ook zonder overheidsfinanciering van start lijkt te gaan. Marktpartijen financieren hun netwerken met andere middelen.
- In uw commissie Economie van 4 september 2015 is aan u toegezegd om een scan te doen om te toetsen of bestaande financieringsinstrumenten in te zetten zijn voor dit beleidsdoel. Een intensieve scan in samspraak van financieringscluster van Economische Impuls in januari 2016 heeft geen mogelijke oplossingen opgeleverd binnen het bestaande financieringsinstrumentarium voor innovatieve MKB bedrijven. Wel is in december 2015 in opdracht van de Provincie Zeeland een stimuleringsproject voor crowdfunding van start gegaan. Breedband projecten met vast-draadloze technieken kunnen van dit stimuleringsproject gebruik maken. Een andere uitkomst van deze scan is dat het inrichten van een nieuw, revolverend fonds relatief veel voorbereidingstijd en geld kost. Voor de beschikbare middelen van € 300.000,- geldt dat dit inefficiënte strategie is met het oog op de relatief hoge aanloopkosten om de governance te organiseren en het fondsbeheer.
- Ten derde is het financieren van aanbieders via bijvoorbeeld een breedbandfonds juridisch een complexe zaak als gevolg van de Europese staatsteunregels. Steun aan breedband initiatieven is geoorloofd, mits aan de voorwaarden van de Algemene GroepsVrijstellings Verordening (AGVV) voldaan wordt. Dit betekent concreet het uitvoeren van een infrascan met als onderzoeksvraag: "waar zijn de witte adressen?". Voor de drie pilot gemeenten zijn deze scans indicatief, maar met onvoldoende detail, uitgevoerd. Tweede voorwaarde is het uitvoeren van een marktconsultatie met als onderzoeksvraag: "Zijn er marktpartijen die investeringsplannen hebben voor Zeeland?". Dit traject is nog niet gedaan voor Zeeland, zodat het investeren in breedband oplossingen door overheden juridisch op dit moment niet mogelijk is.

Het plan van aanpak: twee stappen

Op basis van bovenstaande overwegingen bestaat ons plan van aanpak uit twee stappen.

Stap 1. Faciliteren van lokaal maatwerk.

Uitgangspunt is om de vraag lokaal te organiseren. Hier ligt een rol voor gemeenten, in samenwerking met organisaties zoals de Recron en ZLTO, lokale ondernemersverenigingen en particuliere initiatieven. Wij nemen het initiatief voor stap 1 door opdracht te geven voor een infrascan en marktconsultatie. Dit is het benodigde voorwerk om in stap 2 overheidssteun te verlenen die juridisch geoorloofd is binnen de AGVV. Binnen deze onderzoeksopdracht organiseren we in overleg met de gemeenten kennis en informatie sessies als fundament voor lokaal maatwerk. Het onderzoek heeft daarmee dus een tweeledig doel. Stap 1 start in maart 2016 en wordt voor eind 2016 afgerond. Wij schatten in dat de kosten voor stap 1 maximaal € 150.000,- bedragen.

Stap 2. Realisatie aansluitingen onrendabele adressen en gebieden.

Deze stap is nog niet concreet te maken, omdat wij hierbij afhankelijk zijn van de mate waarin marktpartijen erin slagen netwerken te realiseren en adressen aan te sluiten. Er zijn meerdere scenario's mogelijk over hoe stap 2 er concreet uit gaat zien. Van groot belang zullen twee factoren zijn. Ten eerste de wijze waarop en de mate waarin de markt netwerken realiseert en adressen kan aansluiten in een gebied. Ten tweede zal stap 2 moeten aansluiten op de uitkomsten van de lokale 'maatwerkplannen'. Daarnaast zouden wij onrecht doen aan de samenwerking met gemeenten en lokale initiatiefnemers als stap 2 nu reeds ingevuld zou worden.

Wij komen terug bij u met een concreet voorstel over de wijze waarop we concreet invulling gaan geven aan stap 2. Afhankelijk van de kosten van stap 1 resteert er minimaal € 150.000,- voor deze stap. Voor zover deze middelen niet in 2016 kunnen worden besteed als gevolg van de juridische regels en de voorbereidingstijd die gemoeid gaat met het inrichten van een subsidie- of financieringsinstrument, zullen wij u in de loop van 2016 een begrotingswijziging voorstellen om dit budget in 2017 voor dit doel te kunnen aanwenden.

Ten slotte, de ontwikkelingen in de breedband domein gaan hard.

Bij de uitvoering van dit plan zijn wij afhankelijk van samenwerking met gemeenten, 'adreseigenaren' in het buitengebied, maar ook het nationale en Europees beleid en regelgeving en uiteraard bij de strategieën en acties die marktpartijen in Zeeland ontplooiën. Externe ontwikkelingen zullen invloed uitoefenen op voorgang en effectiviteit van ons plan van aanpak.

Om deze reden volgen wij parallel aan de uitvoering van dit plan de ontwikkelingen nauwgezet. Wij schetsen u graag enkele relevante ontwikkelingen. De Telecom sector en breedbandmarkt kenmerkt zich als een markt waar in rap tempo nieuwe proposities ontwikkeld worden. Vaak als reactie op strategische keuzes van een concurrent of overheid en op basis van zich snel door ontwikkelende, innovatieve technieken. Daarnaast zijn er landelijk en Europees ambities en ontwikkelingen op het gebied van financieringsmogelijkheden. Concreet op dit moment zijn de initiatieven van het Nederlands Investerings Agency (NIA) binnen het ESFI programma, een positieve grondhouding van de BNG om leningen of een garantie te geven, de openstelling van het POP/Leader programma komend voorjaar, en ten slotte is er binnen het Connecting Europe Facility (CEF) een instrument voor kleine breedbandprojecten aangekondigd voor 2017 vanuit de EU. Het is dus van belang de ontwikkelingen nauwgezet te blijven volgen en als Zeeland passend te reageren als er zich kansen voordoen.

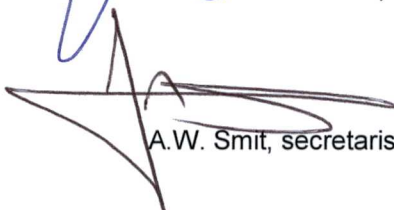
Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd over ons plan van aanpak Digitale Agenda voor Zeeland. Indien gewenst kan onze aanpak in uw commissie Economie mondeling nader toegelicht worden.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten,

drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris